2.9.2026

Suomen Kylät ry

Lausunto: ympäristövaliokunta

Asia: HE 70/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle uudeksi alueidenkäyttölaiksi ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Suomen Kylät ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä alueidenkäyttölaiksi. Suomen Kylät tarkastelee esitystä erityisesti paikallisten asukasyhteisöjen, kylätoiminnan sekä maaseutualueiden näkökulmasta.

Suomen Kylät ry pitää myönteisenä, että alueidenkäyttölain uudistuksen tavoitteina ovat kaavoituksen sujuvuus, hyvä elinympäristö, alueiden elinvoimaisuus, yritysten kilpailukyky sekä investointien edistäminen. Tavoitteiden saavuttamisessa on tärkeää huomioida Suomen alueiden erilaisuus sekä maaseutualueiden, kylien ja paikallisyhteisöjen erityispiirteet.

Maaseutu, kylät ja monipaikkaisuus on huomioitava

Suomen Kylät ry muistuttaa Suomen maaseutuvaltaisuudesta. Maamme pinta-alasta noin 95 prosenttia on maaseutua ja lähes 70 prosenttia harvaan asuttua aluetta. Maaseudulla elää vakituisesti noin 1,5 miljoonaa suomalaista, minkä lisäksi kausiasukkaita on arviolta 2,4–2,5 miljoonaa. Kausiasutuksen keskimääräinen kesto on yli 80 vuorokautta vuodessa. Myös elinkeinotoiminta on merkittävä osa maaseutualueita. Maa- ja metsätalousyritysten ulkopuolisista yritystoimipaikoista noin 30 prosenttia sijaitsee maaseudulla.

Monipaikkaisuus on viime vuosina vahvistunut, ja yhä useampi suomalainen viettää aikaansa sekä maaseudulla että kaupungeissa. Tämä kehitys lisää tarvetta tarkastella alueidenkäyttöä aiempaa laajemmin ja ottaa huomioon sekä vakituisten että kausiasukkaiden tarpeet.

Alueidenkäyttölain tulee mahdollistaa sujuvan ja hyvän elämän sekä monipuolisen elinkeinotoiminnan edellytykset myös maaseutualueilla. Lainsäädännössä tulee tunnistaa kylien ja muiden paikallisyhteisöjen merkitys elinvoimaisen maaseudun rakentajina.

Suomen Kylät ry esittää, että silloin kun voidaan olettaa, että kaavoituksella on erityistä vaikutusta maaseudun asukkaiden, yhteisöjen tai yritysten toimintaan, toteutetaan myös maaseutuvaikutusten arviointi (MVA). Arviointiin tulee sisältyä asukkaiden ja

2.9.2026

paikallisyhteisöjen laaja kuuleminen, ja arvioinnin sekä kuulemisen tulokset tulee ottaa huomioon kaavoituksessa.

Vuorovaikutus, osallistuminen ja paikallinen harkinta

Suomen Kylät ry pitää hyvänä kaavaselostusten sisällön yhdenmukaistamista eri kaavatasoilla. Järjestö kannattaa myös vuorovaikutuksen ja avoimuuden lisäämistä sekä vaikutusten arvioinnin dokumentoinnin täsmentämistä ja vaatimusta siitä, että kaavaselostuksessa esitetään, miten lausunnot, muistutukset ja mielipiteet on otettu huomioon. Paikallisten asukkaiden ja yhteisöjen näkemykset tulee saada osaksi suunnittelua jo riittävän varhaisessa vaiheessa.

Maaseutualueiden vetovoiman sekä kylien ja muiden paikallisyhteisöjen näkökulmasta Suomen Kylät ry painottaa kuntien mahdollisuuksia käyttää paikallista harkintavaltaa ja velvollisuutta ottaa paikalliset erityispiirteet huomioon alueidenkäyttölain mukaisissa tehtävissä.

Yleiskaavoja tulee päivittää aidosti yhdessä kyläyhteisöjen ja muiden paikallisten toimijoiden kanssa. Paikallistuntemus on tärkeä osa laadukasta alueidenkäytön suunnittelua, ja kyläyhteisöillä on usein sellaista tietoa alueensa erityispiirteistä, kehittämistarpeista ja mahdollisista vaikutuksista, jota ei voida saavuttaa pelkästään hallinnollisen suunnittelun kautta.

Maanomistajan aloiteoikeus ja kumppanuuskaavoitus

Suomen Kylät ry tukee alueidenkäyttölakiin kirjattavaa maanomistajan aloiteoikeutta yleis- ja asemakaavalle. Suomen Kylät ry kannattaa myös esitettyä prosessia kumppanuuskaavoituksesta. Mallissa kunta voi antaa maanomistajalle mahdollisuuden kehittää yleis- tai asemakaavaa kunnan ohjauksessa kunnan kaavoitusmonopolia rikkomatta. Kumppanuuskaavoituksessa on kuitenkin tärkeää huolehtia siitä, että kaavoitus säilyy kunnan ohjauksessa ja että myös paikallisten asukkaiden ja yhteisöjen osallistumis- ja vaikutusmahdollisuudet turvataan.

Tuulivoimarakentaminen ja paikalliset erityispiirteet

Suomen Kylät ry pitää tuulivoimarakentamisen vähimmäisetäisyyttä tärkeänä keinona tuoda selkeyttä ja turvaa asuinalueille ja kylien asukkaille. Samalla järjestö korostaa paikallisen harkintavallan merkitystä.

Suomen Kylät
Finlands Byar

2.9.2026

Tuulivoimarakentamisessa tulee voida huomioida maaston ja ympäristön erityispiirteet sekä paikalliset olosuhteet. Maisemavaikutusten tarkempi huomioiminen on tärkeää erityisesti kylä- ja maaseutuympäristössä, jossa maiseman arvot liittyvät usein myös paikalliseen identiteettiin, viihtyisyyteen ja kulttuuriperintöön.

Maisemavaikutusten arviointiin tulee osallistaa paikalliset asukkaat. Paikallisten näkemykset tulee huomioida erityisesti silloin, kun hankkeilla on merkittäviä vaikutuksia kylämaisemaan, asumisympäristöön tai alueen kulttuurisiin ja maisemallisiin arvoihin.

Poikkeaminen vähimmäisetäisyydestä maanomistajien suostumuksella voi luoda tarpeellista joustavuutta. Tällaisissa tilanteissa on kuitenkin varmistettava myös muiden alueen asukkaiden näkökulman huomioiminen sekä haittojen minimointi.

Maakuntakaavan asema ja kylien huomioiminen

Suomen Kylät ry korostaa maakuntakaavan merkitystä kylien ja harvaan asuttujen alueiden aseman turvaamisessa. Maakuntakaavan roolia ei tule kaventaa tavalla, joka heikentää kylien ja muiden pienten paikallisyhteisöjen mahdollisuuksia tulla huomioiduiksi laajemmassa alueidenkäytön suunnittelussa.

Maakuntakaavoituksen mahdollisesti kaventuessa kuntien välinen yhteistyö korostuu. Tässä yhteistyössä on kiinnitettävä erityistä huomiota resursseihin ja toimintatapoihin, jotta kylien ja harvaan asuttujen alueiden näkökulma ei jää suurten kaupunkikeskusten intressien alle.

Myös kuntien välisessä yhteistyössä on varmistettava kylien ja paikallisten asukkaiden kuuleminen. Maakuntakaavan kautta kylillä on perinteisesti ollut mahdollisuus osallistua laajempiin alueidenkäytön suunnitelmiin, ja tämä osallistumismahdollisuus tulee turvata myös jatkossa.

Kaavoituksesta tiedottaminen

Esityksessä kunnan velvollisuudesta laatia kaavoituskatsaus luovuttaisiin. Sen sijasta kunnan olisi pidettävä yleisessä tietoverkossa tietoa kunnassa vireillä olevista kaavoista sekä lähiaikoina vireille tulevista kaavoista, ellei kyse ole vähäisestä asemakaavamuutoksesta. Myös maakunnan liiton olisi pidettävä yleisessä tietoverkossa tietoa vireillä olevista ja lähiaikoina vireille tulevista maakuntakaavoista.

Suomen Kylät ry pitää tärkeänä, että kaavoituksesta tiedottaminen säilyy aidosti saavutettavana ja ymmärrettävänä. Kaavoitusta koskevan tiedon tulee olla helposti

löydettävissä myös sellaisille asukkaille, jotka eivät seuraa kuntien päätöksentekoa aktiivisesti.

Kaavoituksesta tiedottamisen tulee tukea tosiasiallisia osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia. Erityistä huomiota tulee kiinnittää siihen, että myös kylien ja muiden paikallisyhteisöjen asukkaat saavat tiedon alueeseensa vaikuttavista suunnitelmista riittävän ajoissa.

Yhdistysten ja paikallisyhteisöjen asema sekä valitusoikeus

Suomen Kylät ry ei pidä hyvänä esitystä, jonka mukaan kunnan jäsenillä ei enää olisi valitusoikeutta tiettyjen asemakaavojen osalta, vaan valitusoikeus olisi ainoastaan asianosaisilla eli niillä, joiden oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa.

Valitusoikeuden kaventaminen voi heikentää paikallisten asukkaiden ja yhteisöjen mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa oman elinympäristönsä kehittämiseen. Muutos korostaisi entisestään kyläyhdistysten ja muiden paikallisten yhdistysten merkitystä.

Suomessa toimii aktiivisia kyläyhteisöjä myös ilman rekisteröityä yhdistystä. Esimerkiksi kylätoimikunnat voivat edustaa paikallista yhteisöä ja tuoda esiin asukkaiden näkemyksiä. Myös näiden yhteisöjen näkemykset ja kannanotot tulee voida ottaa huomioon alueidenkäyttölain mukaisissa asioissa.

Suomen Kylät ry pitää tärkeänä, että paikallisten yhdistysten toimintaedellytyksistä huolehditaan avoimuuteen, osallistumiseen ja kansalaisyhteiskunnan toimintaperiaatteisiin perustuvalla tavalla.

Esityksessä todetaan, että yhdistyksille säädettäisiin valitusoikeutensa säilyttämiseksi velvoite tehdä asemakaavaehdotuksesta muistutus eräitä laissa mainittuja tilanteita lukuun ottamatta. Suomen Kylät ry painottaa, ettei yhdistysten mahdollisuuksia osallistua ja käyttää muutoksenhakuoikeutta tule kaventaa. Yhdistysten aseman tulee säilyä sellaisena, että ne voivat tosiasiallisesti edustaa paikallisia asukkaita ja tuoda esiin alueen yhteisiä näkemyksiä.

Suomen Kylät
Finlands Byar

2.9.2026

Lopuksi, Suomen Kylät ry pitää tärkeänä, että alueidenkäyttölain uudistuksessa:

- maaseutualueiden, kylien ja paikallisyhteisöjen erityispiirteet tunnistetaan osana alueidenkäytön suunnittelua
- maaseutuvaikutusten arviointi (MVA) otetaan käyttöön yleis- ja asemakaavoituksessa silloin, kun kaavoituksella voidaan arvioida olevan erityisiä vaikutuksia maaseudun asukkaisiin, yhteisöihin tai yrityksiin
- paikallisten asukkaiden ja yhteisöjen tosiasialliset osallistumis- ja vaikutusmahdollisuudet turvataan
- kyläyhteisöjen paikallistuntemusta hyödynnetään yleis- ja asemakaavojen valmistelussa
- maakuntakaavan merkitystä kylien ja harvaan asuttujen alueiden aseman turvaajana ei heikennetä
- kaavoituksesta tiedottaminen säilyy avoimena ja riittävän ennakoivana, sekä
- kyläyhdistysten, muiden paikallisten yhdistysten ja myös rekisteröimättömien kyläyhteisöjen mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa turvataan.

Kunnioittaen,

Suomen Kylät ry

Suvi Louhelainen
toiminnanjohtaja